

Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Dil-Konuşma Terapisi ve İş Birliğine İlişkin Ders Öncesi ve Sonrası Farkındalık, Tutum ve Görüşleri

Özlem Oğuz¹

Oğuz, Ö. (2023). Psikoloji bölümü öğrencilerinin dil-konuşma terapisi ve iş birliğine ilişkin ders öncesi ve sonrası farkındalık, tutum ve görüşleri. *Nesne*, 11(30), 582-604. DOI: 10.7816/nesne-11-30-05

Anahtar kelimeler
Psikoloji, dil ve konuşma, bozukluk, farkındalık, iş birliği

Keywords
Psychology, speech and language, disorder, awareness, teamwork

Öz

İş birliği içinde çalışma konusundaki bulgular, meslekler arası ilgili konu ve alanlardaki bilgi düzeylerinin ve olası sorunların giderilmesine yönelik önerilerin belirlenmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, bu araştırmada psikoloji son sınıf öğrencilerinin dil-konuşma terapisi/bozukluklarına ve iş birliği içinde çalışmaya ilişkin bilgi, farkındalık, tutum ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın birinci aşamasında 67 katılımcı (60K [%89,6]; 7E [%10,4] yaş ort. = 22,85), ikinci aşamasında ise 65 (59K [%90,8], 6E [%9,2]); yaş ort. = 23,28) yer almıştır. Veri toplama amacıyla ilgili literatür taraması sonrasında ders öncesi ve sonrası sunulmak üzere eş değer iki anket geliştirilmiştir. Veriler, çevrimiçi ortamda ancak araştırmacı eşliğinde toplanmıştır. Araştırmada elde edilen nicel veriler için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonuçları, katılımcıların ders öncesinde dil ve konuşma terapisi ve bozukluklarına dair bilgi sahibi olduklarını ancak bu bilginin iş birliği içinde çalışmayı mümkün kılacak yeterli olmamasını göstermiştir. Ders sonrasında ise katılımcıların bilgi düzeyinin arttığı ve dil ve konuşma terapisi alanında kullanılan terminolojiye daha hâkim oldukları belirlenmiştir. Bu bağlamda, psikolog adaylarına verilecek eğitimlerin iş birliği içinde çalışma sürecinde kendi profesyonel rollerine ilişkin bilgilerini geliştirecek, diğer profesyonelin rolünü daha iyi anlamalarını sağlayacak ve daha olgun bir iş birliği tutumu kazandıracak şekilde tasarlanması gerektiği düşünülmektedir.

Pre- and post-course awareness, attitudes, and perspectives of psychology department students regarding speech therapy and collaboration

Abstract

The findings obtained regarding collaboration emphasize the need for initiatives aimed at identifying knowledge levels in relevant interdisciplinary subjects and areas, as well as addressing potential issues, to propose recommendations. Therefore, this research aims to determine the knowledge, awareness, attitudes, and opinions of final-year psychology students regarding language-speech therapy/disorders and collaboration. In the first stage of the study, 67 participants (60F [89.6%]; 7M [10.4%]; mean age = 22.85) were involved, while in the second stage, 65 participants (59F [90.8%], 6M [9.2%]; mean age = 23.28) participated. Two equivalent questionnaires were developed to be administered before and after the course following a review of the relevant literature for data collection purposes. The data were collected online but with the assistance of a researcher. Descriptive analysis was used for the quantitative data obtained in the study. It was found that participants had knowledge about language and speech therapy and disorders before the course, but this knowledge was not sufficient to enable collaboration. After the course, an increase in participants' knowledge level and a better command of the terminology used in the field of language and speech therapy were observed. It is believed that the training provided will be beneficial in improving the understanding of their professional roles in the collaborative process, understanding the role of other professionals better, and fostering a more cooperative collaborative attitude.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 29 Mayıs 2023

Düzeltilme tarihi: 12 Temmuz 2023

Kabul tarihi: 2 Kasım 2023

DOI: 10.7816/nesne-11-30-05

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, ozlem.oguz(at)uskudar.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7590-0028

¹ Ass. Prof., Üsküdar University, Speech and Language Therapy Department, ozlem.oguz(at)uskudar.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7590-0028

Bireylerin tedavi ve terapi süreçlerinde iş birliği içinde çalışmanın önemi ve bu çalışma biçiminin sürece olan olumlu katkısı son yıllarda hem araştırma hem uygulama alanında vurgulanmaktadır. Tek bir mesleğin bir bireyin karmaşık ihtiyaçlarını karşılayamayacağını bilincinde olmak, profesyoneller arası uygulama yeterlilikleri anlamak ve bunlara sahip olmak oldukça önemlidir (Peabody ve Demanchick, 2016). İş birliği içinde çalışmak, sağlık hizmetlerinin daha vaka odaklı, güvenli, etkili ve sürdürülebilir bir şekilde sunulmasında son derece kritik bir faktördür (Dunston ve ark., 2009). Sağlık meslekleri arasındaki iş birliğinin sağlık sistemi içindeki ekip çalışmasını artıracığı inancıyla, eğitim kurumlarında eğitim sürecinde daha fazla iş birliği vurgusu yapılmaktadır.

Dil ve konuşma bozuklukları doğası gereği bazı durumlarda, dil ve konuşma terapistleri ile psikologların iş birliği içinde çalışmasını gerektirmektedir. Dil ve konuşma bozukluğu tanısı alan bireylerin genellikle psikolojik iyi oluş alanında zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Araştırmacılar, konuşma ve dil bozukluğu olan çocukların psikolojik ve sosyal sağlık açısından risk altında olduğunu belirtmektedirler. (Lyons ve Roulstone, 2018). Dil, konuşma ve iletişim zorlukları yaşayan çocukların yetişkinlik döneminde psikiyatrik bozukluklar geliştirme olasılığının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Johnson ve ark., 2010). Yine, gelişimsel dil bozukluğu (GDB) tanısı alan çocuklar ve genç yetişkinler arasında anksiyete semptomlarının belirgin olduğu, GDB'nin mental sağlığı ciddi şekilde etkilediği ve yüksek düzeyde depresif semptomlarla ilişkilendirildiği rapor edilmiştir (Wadman ve ark., 2011; Cohen ve ark., 2013). Yetişkinlerin dil, konuşma ve iletişim bozukluğu tanısı aldığı durumlarda da benzer bulgulara ulaşmak mümkündür. Araştırma bulgularında afazi tanısı konulan bireylerin %62-70'inde depresyon tanısı konulduğu belirtilmiştir (Kauhanen ve ark., 2000; Hilary, 2011). Afazili bireylerin yanı sıra yakınlarının da iletişim eksikliğiyle ilişkilendirilen psikososyal faktörlerden etkilendiği bildirilmiştir (Code ve Herrmann, 2003). Benzer şekilde, dizartri tanısı alan bireylerin %45'inde depresyon bulguları tespit edilirken, %52'sinin anksiyete ile tanılandığı görülmüştür (Mudrenko ve Kolenko, 2021). Kekemeliği olan yetişkinlerde ise sosyal anksiyete ve anksiyete oranlarının, kekemeliği olmayan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Rezaeian ve ark., 2020). Disfaji tanısı alan hastaların da anksiyete ve depresyon riski altında olduğu araştırma bulgularıyla ortaya konmuştur (Nguyen ve ark., 2005).

Mesleğin bilinirliğinin az olması nedeniyle özellikle çocukluk ve ergenlik çağındaki dil, konuşma ve iletişim bozukluklarında psikologlar genellikle ilk başvurulacak hizmet sağlayıcıları arasında yer almaktadır. Bu durum, özellikle dil ve konuşma terapistlerine doğru ve zamanında yönlendirme yapılabilmesi için psikologların dil, konuşma ve iletişim gelişimi ile ilgili bilgi sahibi olmalarının önemini vurgulamaktadır. Dil, duygu durumları ve biliş geçmişte ayrı zihinsel süreçler olarak görülse de günümüzde artık bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, eğitimde konuşma ve dil becerilerinin ne kadar önemli olduğunu ve bireylerin yaşamlarındaki etkilerinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, konuşma ve dil problemleri olan çocukların özel ihtiyaçlarının fark edilip anlaşılması büyük önem taşımaktadır (Lindsay ve Dockrell, 2000). Ayrıca, konuşma ve dil zorluklarının okuryazarlık becerilerinin gelişimindeki sorunlarla (Dockrell ve Lindsay, 1998) ve sosyal davranışlar ile benlik saygısıyla ilişkilendirildiği kanıtlar da bulunmaktadır (Botting ve Conti-Ramsden, 2000).

Dil, duygu durumları ve bilişin iç içe olması nedeniyle dil ve konuşma terapistleri ile psikologların etkili bir müdahale süreci için iş birliği yapmaları artık sadece bir seçenek olmaktan çıkıp, zorunluluk haline gelmiştir. Verimli bir takım çalışması ancak farklı disiplinlerin birbirlerinin alanıyla ilgili doğru ve yeterli bilgiye sahip olmasıyla mümkündür. Meslekler arası paylaşılan öğrenme, "ilgili roller ve sorumluluklar hakkındaki rekabeti ve yanlış anlamaları" azaltır (Cooper ve ark., 2001). Bu bulgular, meslekler arası ilgili

konu ve alanlardaki bilgi düzeylerinin ve belirlenebilecek olası sorunların giderilmesine yönelik önerilerin belirlenmesine öncül olacak çalışmalara olan ihtiyacı artırmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada psikoloji son sınıf öğrencilerinin dil-konuşma terapisi/bozukluklarına ve iş birliği içinde çalışmaya ilişkin bilgi, farkındalık, tutum ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, bu iki disiplinin iş birliğini güçlendirmek ve daha etkili bir şekilde bir araya gelerek dil-konuşma terapisi/bozuklukları alanında hizmet sunmak adına önemli bir adım oluşturabilir.

Yöntem

Bu araştırma, psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin dil-konuşma terapisi/bozukluklarına ve iş birliği içinde çalışmaya ilişkin bilgi, farkındalık, tutum ve görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bir betimsel araştırma modeline dayanmaktadır. Betimsel araştırma, bir fenomeni veya durumu objektif bir şekilde tanımlamak ve belgelemek amacıyla yapılan bir araştırma türüdür. Bu araştırmalar genellikle gözlem, anket ve literatür taraması gibi yöntemlerle veri toplar ve elde edilen verileri tanımlayarak analiz eder.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını İstanbul ilindeki bir özel üniversitenin Psikoloji (Türkçe) ve Psikoloji (İngilizce) bölümlerinde eğitim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, katılımcıların seçimine ilişkin belirlenmiş bazı kriterler bulunmaktadır. Bu kriterler aşağıda verilmiştir:

- Gönüllü olarak çalışmaya katılma isteği gösterme,
- Psikoloji bölümünde öğrenim görme,
- "*Dil ve Konuşma Bozukluklarını Tanıtma*" veya "*Introducing Speech and Language Disorders*" derslerinden birini almış olma.

Birinci aşamada 67 katılımcı (60K [%89,6]; 7E [%10,4] yaş ort. = 22,85), ikinci aşamada ise 65 katılımcı (59K [%90,8], 6E [%9,2]); yaş ort. = 23,28) yer almıştır.

Ankete katılmadan önce, araştırmacılar tarafından katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiş ve verilerin kullanılabilmesi için onayları alınmıştır. Katılımcıların istedikleri takdirde araştırmadan çekilebilecekleri bilgisi verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama amacıyla ilgili literatür taraması (Yolal-Duru, Oğuz ve Yeşilli, 2018; Haresaku ve ark., 2021) yapıldıktan sonra, ders öncesi ve sonrası sunulmak üzere eş değer iki anket geliştirilmiştir. Bu anketler, katılımcıların dil ve konuşma terapisi ve mesleğine ilişkin bilgi ve görüşlerini almak ve elde edilen bilgilerin ders öncesi ve sonrasında değişip değişmediğini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anketin kapsam geçerliliği, "*dil ve konuşma bozuklukları, dil ve konuşma terapisi, akıcılık bozuklukları, dilbilim, sesbilim, özel eğitim ve işitme engellilerin eğitimi*" alanlarında uzman bir araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan düzeltmelerin ardından anket son halini almıştır. Düzeltmelerin ardından ikinci kez danışılan uzman, anketin amaca uygun bir şekilde geliştirildiğini belirtmiştir.

Anketin ilk sorusu, gönüllü katılım şartını sağlamaya yönelik olarak oluşturulmuştur. Bilgilendirilmiş onam formunun ardından, katılımcılar ankette yer alan diğer bölümlerdeki soruları yanıtlamışlardır. Ankette toplamda dört bölüm bulunmaktadır: "*demografik bilgiler*", "*dersle ilgili bilgiler*", "*dil ve konuşma terapisi*" ve "*ekip çalışması*". Sorular, çoktan seçmeli soru biçiminde hazırlanmıştır ve psikolog adaylarının dil ve konuşma terapisi-ekip çalışmasına yönelik bilgi düzeylerini ve tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bazı soruları yanıtlamak zorunlu iken, bazı sorular bir önceki soruya verilen yanıtla ilişkin yönelik detaylı bilgi almayı gerektirdiği için zorunlu tutulmamıştır.

İşlem

Bu araştırma öncesinde, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (61351342/202149). Araştırma iki aşamada yürütülmüştür: Birinci aşamada ders öncesi anketi, ikinci aşamada ise ders sonrası anketi tamamlanmıştır. Veriler, çevrimiçi olarak ancak sınıf içinde araştırmacı eşliğinde toplanmıştır ve katılımcılar, soruları anlamadıkları veya süreçle ilgili soruları olduğunda araştırmacıdan yardım alabilmişlerdir.

Araştırmada elde edilen nicel veriler, betimsel analizler kullanılarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Nicel veriler, ortalama, yüzde, minimum ve maksimum değerler şeklinde sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın veri toplama sürecinde toplanan verilerin, analiz ve yorumlanması sonrası elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcılara İlişkin Bulgular

Birinci aşamada 67 katılımcı (60K [%89,6]; 7E [%10,4] yaş ort. = 22,85), ikinci aşamada ise 65 katılımcı (59K [%90,8], 6E [%9,2]); yaş ort. = 23,28) yer almıştır. Katılımcıların çoğunun kadın olduğu görülmektedir. Katılımcılara ve ders katılımına ilişkin tabloda sunulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1
Katılımcılara İlişkin Bulgular

		Birinci Aşama (Ders öncesi)		İkinci Aşama (Ders sonrası)	
		n	f (%)	n	f (%)
Yaş	20-22	41	61,1	28	43
	23-24	16	23,9	27	41,5
	25-27	7	10,5	7	9,5
	+28	3	4,5	4	6
	Min=	20		20	
	Maks=	36		36	
	Ort=	22,85		23,28	
Cinsiyet	Kadın	60	89,6	59	90,8
	Erkek	7	10,4	6	9,2
Derse katılım	Online	46	68,7	36	55,4
	Karma	13	19,4	26	40
	Yüz yüze	8	11,9	3	4,6

"Dil ve Konuşma Bozukluklarını Tanıtma" ve "Introducing Speech and Language Disorders" dersleri iki farklı sınıfta planlanmıştır. Derse katılım hibrit bir şekilde gerçekleşmiştir, yani öğrenciler hem çevrimiçi hem de yüz yüze olarak derse katılabilmişlerdir. Katılımcıların derse katılımıyla ilgili işaretlemeler, çevrimiçi katılımın yüz yüze katılıma göre daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Ders öncesinde katılımcılara "Bu dersin, 'Psikoloji' bölümünde verilmesinin gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların çoğunluğu (%85,1; n=57) dersin verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. 10 katılımcı (%14,9) ise dersin gereksiz olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir. Ders sonrasında aynı soru tekrar sorulduğunda, dersin gerekliliğini düşünen katılımcı sayısının arttığı

(%92,3; n=60), gereksiz olduğuna dair görüş bildiren katılımcı sayısının azaldığı (%3,1; n=2), ve 3 katılımcının (%4,6) ise emin olamadıkları görülmüştür.

Dil ve konuşma terapisi

Ders öncesinde katılımcıların büyük çoğunluğu (%95,5; n=64) dil ve konuşma bozuklukları ile ilgili hiçbir ders veya eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Yine, katılımcıların neredeyse tamamı (%94; n=63) dil ve konuşma terapisi mesleğinden haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar genellikle dil ve konuşma terapisi mesleğini akraba veya arkadaş çevresinden (%20,3; n=27) veya sosyal medya aracılığıyla (%17,2; n=13) öğrendiklerini bildirmişlerdir.

Dersler başlamadan önce katılımcılar, "*Dil ve konuşma terapisi mesleği ile ilgili yeterince bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?*" sorusuna %28,2 (n=39) oranında "*Hayır*" yanıtı verirken, ders sonrasında bu oranın %15,4'e (n=10) düştüğü görülmüştür. Katılımcılar ders içeriklerine aşina oldukça kendilerini daha yetkin hissetmişlerdir ve bunun sonucunda ikinci aşamada "*Evet*" yanıtında artış olmuştur. Ancak bilmedikleri konuların kapsamını öğrendiklerinde, aslında bilgileri konusunda belirsizlik ifade etmişlerdir (*Birinci aşama* → *Evet*: n=3, %4,5; *Kararsızım*: n=25, %37,3; *İkinci aşama* *Evet*: n=22, %33,8; *Kararsızım*: n=33, %50,8).

Dil ve konuşma terapisi ihtiyacı olan bireylerin genellikle çocuklar olduğu düşüncesi birinci aşamada baskınken, ikinci aşamada katılımcılar dil ve konuşma ihtiyacının her yaşta ortaya çıkabileceğini vurgulamışlardır. İlk aşamada, 24 katılımcı "*çocuklar*" ya da belirli yaş aralıkları belirterek bu soruya yanıt verirken, ikinci aşamada ise 12 katılımcı benzer şekilde cevap vermiştir (yaş aralıkları: 0-3, 1-15, 1-20, 4-30, 7-30). Ders sonrasında uygun olmayan yanıtların ve "*Bilmiyorum*" yanıtı veren katılımcı sayısının ise azaldığı görülmüştür.

Dil ve konuşma terapistlerinin müdahale süreçlerini yürüttükleri bozukluklar konusundaki yanıtlar, birinci ve ikinci aşamalarda benzerlik göstermiştir. Farklılık, yanıtların terminoloji kullanımında ortaya çıkmıştır. Birinci ve ikinci aşamada elde edilen yanıtların çoğunluğu Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Katılımcıların Açık Uçlu Soruda Vermis Oldukları Yanıtlar

Birinci Aşama	İkinci Aşama
• Kekeleme, geç konuşma vs. gibi şeyler olabilir • Kekeleme, fonolojik bozukluk, yutma sorunu • Sesli iletişim, anlama, afazik bireyler, gelişimsel sorunlar • Dil sürçmesi • Konuşma bozukluğu olan kişiler için hizmet sağlıyorlar. • Konuşması ilerlemeyen çocuklar • Kekemelik, felç vb. sinirsel hastalıklar sonrası gerçekleşen konuşma bozuklukları, • Harfleri çıkartamama, telaffuzdaki hatalar, • Belli bir yaşa gelen çocukların cümle kuramaması kelimeleri tam anlamıyla telaffuz edememe • Kekeme • Doğuştan gelen normal konuşmada yaşanan aksaklıklar, travma sonrası yaşanan konuşmada yaşanan aksaklıklarla ilgili hizmet verdiğini düşünüyor • Bilmiyorum • Birinci aşamada elde edilen veriler arasında katılımcılardan ikisinin yanıtları ise diğerlerinden farklı içeriktedir: • Duygu durum bozuklukları, kaygı bozuklukları, okb, panik bozukluk, sosyal fobi vb. Bozukluklarda hizmet veriyor • Aşırı stres, kaygı yaşayan ve kendini dilsel anlamda ifade edemeyen çocuklarda olabilir. • Kaygı bozukluğu, uyum davranış sorunları	• Konuşma sesi bozuklukları, akıcılık bozuklukları, yutma bozuklukları, gecikmiş dil ve konuşma bozuklukları, motor konuşma bozuklukları, nörojenik edinilmiş dil bozuklukları, ses bozuklukları • Motor konuşma bozuklukları, yutma bozuklukları travma sonrası gelişen dil bozuklukları ve gelişimsel dil/konuşma bozuklukları • Konuşma bozukluğu • Kekemelik, dil ve konuşma bozuklukları • Konuşma sesi bozuklukları, akıcılık bozuklukları, motor konuşma bozuklukları • Ses problemleri, konuşma bozuklukları • Dil ve konuşma bozuklukları ile ilgili hizmet veriyor. Motor konuşma bozuklukları, yutma bozuklukları, akıcılık bozuklukları, kekemelik, afazi dizartri, apraksi... gibi bozuklukların tanı ve tedavisinde yardımcı oluyor. • İşitme kayıplı çocuklara konuşma ve dil terapisi, larenjektomi, trakeostomi sonrası yutma ve konuşma terapisi. • Kekemelik, afazi, geç konuşma bozukluğu, dizartri • Konuşması ilerlemeyen, gerileyenler. Kekemelik, fonetik bozukluk, afazi, yutma bozuklukları, artikülasyon problemleri, akıcılık bozukluğu, yarık dudak damak • Afazi, motor bozukluklar, kekemelik, seçici mutizm

Tablo 2 incelendiğinde ikinci aşamada da terminoloji açısından oldukça az sayıda bazı yanlış kullanımların olduğu görülmektedir (n=2; 'kelime bozuklukları', 'sözcük yutma'). Yanıtlar, değiştirilmeden yanıt kutucuğunda yer aldıkları şekliyle sunulmuştur.

İş birliği

Katılımcılara ekip çalışmasıyla ilgili olarak 3'lü Likert ölçeğinde 9 soru yöneltilmiştir. Tablo incelendiğinde, katılımcıların iş birliği içinde çalışmaya yönelik tutumlarının çoğunlukla ders sonunda daha olumlu bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Ders öncesinde her ne kadar olumsuz bir tutum ortaya çıkmamış olsa da dil ve konuşma terapisi ve bozuklukları hakkındaki bilgi düzeyi arttıkça, katılımcılar arasında "Evet" yanıtını işaretleyenlerin sayısında bir artış olduğu gözlenmiştir. Ancak ders sonrasında da katılımcılar arasında kararsız veya olumsuz bir tutum sergileyenler bulunmaktadır. Katılımcıların yanıtlarına ilişkin detaylar Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcıların İş birliği İçinde Çalışma İlişkin Verdikleri Yanıtlar

	Birinci Aşama		İkinci Aşama	
	n	f (%)	n	f (%)
İş birliği içinde çalışma kavramı sizin için tanıdık/bilindik bir kavram mı?				
Evet	55	82,1	58	89,2
Emin değilim	7	10,4	5	7,7
Hayır	5	7,5	2	3,1
Bir dil ve konuşma terapisti ile iş birliği içinde çalışmak durumunda kalacağımızı düşünüyor musunuz?				
Evet	47	70,1	52	80
Emin değilim	18	26,9	10	15,4
Hayır	2	3	3	4,6
Bir dil ve konuşma terapisti ile iş birliği içinde çalışmak durumunda kaldığımızda iş birliği içinde çalışma konusunda istekli/ ilgili olacağımızı düşünüyor musunuz?				
Evet	59	88,1	60	92,3
Emin değilim	8	11,9	5	7,7
Bir dil ve konuşma terapisti ile iş birliği halinde çalışma durumunda, takım çalışmasının doğasına, aşamalarına, gerekliliklerine ve sorumluluklara ilişkin bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?				
Evet	32	47,8	50	76,9
Emin değilim	26	38,8	13	20
Hayır	9	13,4	2	3,1
Bir dil ve konuşma terapisti ile iş birliği halinde çalışma konusunda kendinizi rahat hissedermisiniz?				
Evet	61	91	58	89,2
Emin değilim	5	7,5	6	9,2
Hayır	1	1,5	1	1,5
Bir dil ve konuşma terapisti ile iş birliği halinde çalışmanın yükünüzü azaltacağını düşünür müsünüz?				
Evet	48	72,7	58	89,2
Emin değilim	15	22,7	5	7,7
Hayır	3	4,5	2	3,1
Bir dil ve konuşma terapisti ile iş birliği halinde çalışmanın danışmanınız için hazırladığınız hedeflerin sapmasına yol açacağını düşünür müsünüz?				
Evet	0	0	8	12,7
Emin değilim	15	22,4	10	15,9
Hayır	52	77,6	45	71,4
Danışmanınızla ilgili bir durum olduğunda, bir dil ve konuşma terapistine başvurmanın ya da yönlendirmenin sizin için faydalı olacağını düşünür müsünüz?				
Evet	65	97	60	92,3
Emin değilim	2	3	5	7,7
Hayır	0	0	0	00
Danışmanınızla ilgili bir durum olduğunda, bir dil ve konuşma terapistine başvurmak yerine, kendi araştırmanızı yapıp uygulamanızın daha faydalı olduğunu düşünür müsünüz?				
Evet	6	9	13	20
Emin değilim	25	37,3	13	20
Hayır	36	53,7	39	60

Açık uçlu sorular

Her iki uygulamanın ardından katılımcılara eklemek istediklerini belirtmeleri için bir soru yöneltilmiş ve bazı yanıtlar aşağıda verilmiştir (Tablo 3). Cümleler, anket yanıtlarında yer aldığı şekliyle değiştirilmeden sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcıların Ek Yorumları

Eklemek istenenler	
Birinci aşama	İkinci aşama
- Danışanımla seviye seviye ilerleyip dil ve konuşma bozukluğunu eğlenceli bir şekilde tedavi etmeye çalışıp uyumlu bir şekilde ilerlemesine yardımcı olmak - Dil ve konuşma bozuklukları hakkında bilgi sahibi olmak mental rahatsızlıklar ile ilgilenen tüm profesyoneller için oldukça faydalı olacaktır.	- Dil ve konuşma terapisi, bu alanlarda işlevselliği kırılmış kişilere uygulanmak için gerekli ve önemlidir. Bu sorunlara sahip kişilere psikologlar, ruhsal açıdan destek olurken dil ve konuşma terapistleri ise dilin ve konuşmanın daha işlevsel olması açısından destek olmalıdır. - Ders bence psikoloji öğrencilerine zorunlu olmalı. Son derece gerekli bir ders olduğunu düşünüyorum

Bazı katılımcılar, ders öncesinde terapi tekniklerini ve müdahale sürecine dair gerekli bilgileri öğrenmeyi ummuş ve dersi bu amaçla almışlardır. Ders öncesi yanıtlarda, ikinci aşamada verilen yanıtlara benzer şekilde iş birliğine vurgu yapılmıştır. Ancak iş birliği konusunda görev ve sorumluluk dağılımının ders sonrasında daha netleştiği görülmektedir.

Tartışma

Bu çalışmanın amacı, psikoloji bölümü son sınıf öğrencilerinin dil-konuşma terapisi/bozukluklarına ve iş birliği içinde çalışmaya ilişkin bilgi, farkındalık, tutum ve görüşlerini belirlemektir. İki aşamalı olarak yürütülen bu çalışmada, ders öncesi ve sonrası sunulmak üzere eşdeğer iki anket kullanılmıştır.

Katılımcı dağılımında cinsiyet açısından dengesizlik gözlemlenmiş, kadın katılımcıların çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Psikoloji bölümlerinde kadınların çoğunluğunu oluşturmalarının ardında, muhtemelen kariyer tercihlerini ve alanın algılarını şekillendiren tarihsel, sosyal ve kültürel faktörlerin bir kombinasyonu olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda psikoloji bölümlerinde kadınların sayıca daha fazla olduğu bulgulanmıştır (Amerikan Psikoloji Derneği [*American Psychological Association, APA*], 2019). Bu çalışmada literatür bulgularıyla paralellik gösteren sonuçlara ulaşılmış, kadın katılımcı sayısının üstünlük gösterdiği görülmüştür.

Çalışmada, katılımcıların ders öncesinde dil ve konuşma terapisi ve bozuklukları hakkında bazı bilgilere sahip oldukları ancak bu bilgilerin iş birliği için yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak ders sonrasında, katılımcıların bilgi düzeylerinin arttığı ve dil ve konuşma terapisi terminolojisine daha hâkim oldukları görülmüştür. Benzer amaçlarla yapılan diğer araştırmalara bakıldığında, katılımcıların genellikle dil ve konuşma terapisi ve bozuklukları hakkında belirli bir bilgi düzeyine sahip oldukları ancak bazı yanlış bilgilere de sahip oldukları görülmüştür (Maviş ve Toğram, 2001; Greenwood, Wright ve Bithell, 2006; Mahmoud, Aljazi ve Alkhamra, 2014; Mostafa, 2017; Duru, Akgün ve Maviş, 2018; Oğuz ve Aytaç, 2020).

Bu çalışmanın katılımcıları, literatürde yer alan çalışmalardaki katılımcılardan daha bilgili görünmektedirler. Bu durum, çalışmanın güncel olması, katılımcıların sosyal medya ve internete daha fazla erişim sağlaması ve dil ve konuşma terapisi alanının artık daha tanınır hale gelmesiyle ilişkilendirilebilir.

Bu çalışma, Saldert ve arkadaşları (2016) ile Haresaku ve arkadaşlarının (2021) çalışmalarına benzer şekilde eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeyi, farkındalık ve tutumları değerlendirmiştir. Her iki çalışma da eğitim sonrasında elde edilen verilerin bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu olarak değiştiği görülmektedir. Oğuz ve Sapmaz Atalar'ın (2023) yaptığı bir çalışmada, psikolog ve psikiyatristlerin dil ve konuşma bozukluklarına ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu bulunmuştur. Katılımcılar, lisans ve yüksek lisans eğitimlerinde bu konuda özel bir ilgi olmadığı sürece bu alanda eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada katılımcılar, böyle bir dersin gerekli olduğunu ve eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeylerinin önemli ölçüde farklılaştığını belirtmişlerdir. İlerleyen süreçlerde bozukluklara ilişkin daha detaylı bilgi almanın bir gereklilik olduğunu ifade etmişlerdir. Meslek adaylarının, iş birliği içinde çalışacakları diğer meslek grupları ve alanlar hakkında bilgi sahibi olmalarını teşvik etmek için eğitim sürecine eklenen etkinlikler veya dersler, ilerleyen süreçlerde faydalı olabilir ve iş birliği ruhunu güçlendirebilir. Psikologların duygusal ve davranışsal konuları ele alırken, dil ve konuşma terapistlerinin de dil, konuşma ve iletişim müdahalesini aynı anda gerçekleştirmesi, bireyler için daha etkili ve kalıcı sonuçlar doğurabilir (Hancock ve ark., 2023).

Verilecek eğitimlerin psikolog adaylarının iş birliği içinde çalışma sürecinde kendi profesyonel rollerine ilişkin bilgilerinde gelişme, diğer profesyonelin rolünü daha iyi anlama ve daha olgun bir iş birliği tutumu sağlama konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir. Ekip üyeleri arasındaki rollerin ve iletişimin anlaşılmasını geliştirmeyi mümkün kılacak çözümler daha önce belirtildiği gibi eğitim sürecinde verilecek olan dersler ya da seminerler ve üniversitelerin ya da çalışılan kurumların profesyonel rollerin tartışıldığı seminerlere destek vermesidir. Üniversiteler ve iş yerleri, profesyonel rollerin ve iletişimin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla interaktif atölye çalışmaları veya rol oynamaya dayalı eğitimler düzenleyebilirler. Diğer bir seçenek mezuniyet öncesi ya da sonrasında yine üniversite ya da kurumların vakaların tartışıldığı vaka çalışması toplantıları düzenlemeleridir. Bu toplantılarda ekip çalışmasında yer alacak olan tüm aday ya da uzmanlar, vaka için belirlenen hedeflere ulaşma konusunda rolleri ya da gereklilikleri tartışabilirler. Mezuniyet öncesi veya sonrasında düzenlenecek vaka çalışması toplantıları, ekip üyelerinin rol ve sorumluluklarını netleştirerek daha sağlam bir iş birliği ortamı yaratabilir. Bu tür etkinlikler, farklı disiplinlerden gelen profesyoneller arasında iş birliği ve iletişim becerilerini geliştirerek daha etkili bir ekip çalışması ortamı oluşturabilir. Bu alanda çalışan veya eğitim alan bireylerin karşılaşabileceği yanlış bilgileri düzeltmek ve bilinçlendirmek için kamuoyuna yönelik eğitim programları veya kampanyalar düzenleme konusunda da çeşitli adımlar atılmalıdır.

Katılımcıların ders öncesinde dil ve konuşma bozuklukları, içerikleri ve iş birliği içinde çalışma konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları, ancak ders sonrasında bilgi düzeyinin arttığı ve tutumların daha olumlu hale geldiği gözlemlenmiştir. Dil ve konuşma bozukluklarının yönetimi sürecinde müdahale takımı içerisinde yer alacak olan profesyonellerin eğitim süreçlerinde veya sonrasında dil ve konuşma bozukluklarına ilişkin çeşitli eğitimler almasının gerekli ve önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin bazılarının derslere çevrimiçi, bazılarının ise yüz yüze katılmasının bu araştırmada bir sınırlılık olduğu düşünülmektedir. Bu durum, öğrenme ortamındaki değişkenliği artırarak veri toplamının tutarlılığını ve sonuçların yorumlanmasını etkilemiş olabilir. Ayrıca, çevrimiçi ve yüz yüze katılım, öğrenciler arasındaki kaynaklara, teknolojiye ve öğrenme deneyimlerine erişimdeki farklılıklara yol açmış ve sonucunda araştırmaya önyargı veya karışık değişkenlerin girmesine neden olmuş olabilir. Bu durum çalışmanın geçerliliğini ve genellenebilirliğini etkilemiş olabilir. Sonuçları gruplar arasında karşılaştırmak veya anlamlı

farklar belirleyebilmek için katılımcı numaralarının verilmemiş olması ve her katılımcı için bireysel tanımlayıcı bilgi toplanmamış olması nedeniyle istatistiksel analiz gerçekleştirilememiştir. Dolayısıyla, çalışma, toplanan verilerin betimsel analizi ve nitel yorumları üzerine odaklanmıştır. Özellikle bu kısıtlamanın altını çizmek ve gelecek araştırmaların bu durumu ele alarak daha kapsamlı bir analiz yapmasını vurgulamak önemlidir. Cinsiyet eşitsizliğinin, derse katılım biçiminin farklılık göstermesinin ve verilerin istatistiksel analizinin yapılamamış olmasının dikkate alınarak çalışmanın okunması ve belirtilmiş olan faktörlerin sonraki çalışmalarda ele alınması önerilmektedir

Kaynaklar

- American Psychological Association (2019). Summary Reports: Graduate Study in Psychology. <https://www.apa.org/education-career/grad/survey-data> Erişim Tarihi: 13.02.2024
- Botting, N. ve Conti-Ramsden, G. (2000) Social and behavioural difficulties in children with language impairment. *Child Language Teaching and Therapy* 16, 105–20.
- Cohen, N.J., Farnia, F. ve Im-Bolter, N. (2013) Higher order language competence and adolescent mental health. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 54(7), 733–744. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12060>.
- Cooper, H., Carlisle, C., Gibbs, T., & Watkins, C. (2001). Developing an evidence base for interdisciplinary learning: a systematic review. *Journal of Advanced Nursing*, 35(2), 228-237.
- Dunston, R., Lee, A., Lee, A., Matthews, L., Nisbet, G., Pockett, R., & White, J. (2009). *Interprofessional health education in Australia: The Way Forward*. Sydney: University of Technology, Sydney and The University of Sydney.
- Duru, H., Akgün, E.G., ve Maviş, İ. (2018). Dil ve konuşma terapisi mesleğine yönelik farkındalığın belirlenmesi. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 257-280.
- Greenwood, N., Wright, J. A., & Bithell, C. (2006). Perceptions of speech and language therapy amongst UK school and college students: implications for recruitment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 41(1), 83-94.
- Hancock, A., Northcott, S., Hobson, H., & Clarke, M. (2023). Speech, language and communication needs and mental health: The experiences of speech and language therapists and mental health professionals. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 58(1), 52-66.
- Haresaku, S., Umezaki, Y., Egashira, R., Naito, T., Kubota, K., Iino, H., Aoki, H., & Nakashima, F. (2021). Comparison of attitudes, awareness, and perceptions regarding oral healthcare between dental and nursing students before and after oral healthcare education. *BMC Oral Health*, 21(1), 188. <https://doi.org/10.1186/s12903-021-01554-8>
- Hilari, K. (2011). The impact of stroke: Are people with aphasia different to those without? *Disability and Rehabilitation*, 33 (3), 211-218.
- Johnson, C. J., Beitchman, J. H., & Brownlie, E. B. (2010). Twenty-year follow-up of children with and without speech-language impairments: Family, educational, occupational, and quality of life outcomes. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 19(1), 51–65.
- Kauhanen, M. L., Korpelainen, J. T., Hiltunen, P., Määttä, R., Mononen, H., Brusin, E., & Myllylä, V. V. (2000). Aphasia, depression, and non-verbal cognitive impairment in ischaemic stroke. *Cerebrovascular Diseases*, 10 (6), 455-461.
- Lindsay, G. ve Dockrell, J. (2000). The behaviour and self-esteem of children with specific speech and language difficulties. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 583–601.
- Lyons, R., ve Roulstone, S. (2018). Well-being and resilience in children with speech and language disorders. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 61(2), 324-344.

- Mahmoud, H., Aljazi, A., & Alkhamra, R. (2014). A study of public awareness of speech-language pathology in Amman. *College Student Journal*, 48(3), 495-510.
- Mostafa, E. (2017). Health care professionals' awareness of language delay in Sohag, Upper Egypt. *Journal of Speech Pathology and Therapy*, 2(2), 125-132.
- Mudrenko, I., ve Kolenko, O. (2021). Anxiety-depressive disorders in patients with dysarthria against the background of organic brain damage. *European Psychiatry*, 64(S1), S690-S691.
- Nguyen, N. P., Frank, C., Moltz, C. C., Vos, P., Smith, H. J., Karlsson, U., & Sallah, S. (2005). Impact of dysphagia on quality of life after treatment of head-and-neck cancer. *International Journal of Radiation Oncology Biology Physics*, 61(3), 772-778.
- Oğuz, Ö., ve Sapmaz Atalar, M. (2023). Afazi rehabilitasyonunda psikolojik destek: Psikiyatristler ve psikologlar ne biliyorlar? Ne düşünüyorlar ve ne deneyimliyorlar? [Sözel Bildiri]. 11.Uluslararası Katılımlı Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Peabody, M. A., ve Demanchick, S. P. (2016). Interprofessional opportunities: Understanding roles in collaborative practice. *International Journal of Play Therapy*, 25(2), 102-111. <https://doi.org/10.1037/pla0000013>
- Rezaeian, M., Akbari, M., Shirpoor, A. H., Moghadasi, Z., Nikdel, Z., & Hejri, M. (2020). Anxiety, social phobia, depression, and suicide among people who stutter; a review study. *Journal of Occupational Health and Epidemiology*, 9(2), 98-109.
- Saldert, C., Forsgren, E., & Hartelius, L. (2016). Teaching medical students about communication in speech-language disorders: Effects of a lecture and a workshop. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 18(6), 571-579.
- Toğram, B., ve Maviş, İ. (2009). Aileler, öğretmenler ve dil ve konuşma terapistlerinin çocuklardaki dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(1), 71-85.
- Wadman, R., Botting, N., Durkin, K. & Conti-Ramsden, G. (2011) Changes in emotional health symptoms in adolescents with specific language impairment. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 46(6), 641–656. <https://doi.org/10.1111/j.1460-6984.2011.00033.x>
- Yolal-Duru Y., Oğuz, Ö. ve Yeşilli, G. (2018). Kulak burun boğaz hekimi-dil ve konuşma terapisti (DKT) iş birliği ve farkındalığının incelenmesi [Sözel Bildiri]. 13. Uluslararası Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.